

Tillæg til »Vore Kirkegaard« Bind 16 Nr. 1

FORENINGEN FOR KIRKEGAARDSKULTUR

Meddelelse.

Da Foreningens Sekretær, Havearkitekt Johannes Tholle, efter mere end 20 Aars Arbejde har bedt sig fritaget for at fortsætte som Sekretær, har Bestyrelsen paa sit Møde den 14. Januar d. A. godkendt, at Havearkitekten fratræder denne Stilling, og man har i samme Møde eenstemmigt valgt fhv. Stiftsfuldmægtig, nuv. Landsretssagfører H. F. Jørgen til Sekretærposten. Landsretssagføreren overtager Arbejdet fra 1. April, og Kontorets Adresse vil herefter være: Jomfrustien 16, Haderslev.

Det bemærkes for en Ordens Skyld, at hverken Redaktionen af VORE KIRKEGAARDE eller dennes Adresse berøres af det ovennævnte.

15. Marts 1947.

P. B. V.

C. I. Scharling.

[Johannes Tholle.

Nye Medlemmer.

Afdeling A.

- 229. Fodby Menighedsråd.
- 230. Birket Menighedsråd pr. Torrig.
- 231. Assens Købstads Menighedsråd.
- 232. Køge Menighedsraad.

Afdeling C.

- 851. Hr. Stenhuggerm. Holger A. A. Carlsen, Korsør.
- 852. Hr. Stenhuggerm. H. C. Nielsen, Hillerød.
- 853. Maribo Stenhuggeri, Ny Klosterg. 2, Maribo.
- 854. Hr. Stenhuggerm. A. Batzlaff, Havnegade 11, Gråsten.
- 855. Hr. Stenhuggerm. Emil Lund, Sønderlandsg. 1, Holstebro.
- 856. Herrer Stenhuggerm. H. Sørensen & Th. Rasch, Kolding.
- 857. Hr. Stenhuggerm. Louis Villefrance, Nørre-Sundby.
- 858. Hr. Administrationschefen, Magistratens 1. Afd., Rådhuset, København K.
- 859. Hr. Graver E. O. Simonsen, Hårby.
- 860. Hr. Graver Hvid, Grindsted.
- 861. Hr. Graver Chr. Kjær, St. Hansvej 6, Svendborg.
- 862. Hr. Graver og Kirkegårdsgr. V. Nielsen, Skovvej 18, Hobro.
- 863. Hr. Bm. Albert Christiansen, »Jørgensminde«, Ottestrup, Frederikslund.

Afdeling D.

- 80. Importbokhandeln, Regeringsgt. 39, Stockh.
- 81. Hr. Bygartner Tor Preede, Sandefjord, Norge.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

- 7/12 46 (Næstved Avis): Den ny Kgd. i Næstved.
- 7/12 (Sydsj. Venstrebl.): Næstved Kgd. har eksisteret i 125 År.
- 12/12 (Ekstrabl.): Mindepark på Tomten for den franske Skole på Frederiksberg?
- 12/12 (Aarhus Amtstid.): Søndre Kgd. nedlægges (jevnf. »V. K.« XIV S. 30—32).
- 12/12 (Nordsj. Venstrebl.): Hillerød Kgd. udvides med 2758 m².
- 15/12 (Ny Tid): Hellig Kors Kilden på Gl. Skørping Kgd.
- 16/12 (Vestsj. Folkebl.): Kgd. på Halskov v. Korsør?
- 17/12 (Holstebro Soc.-Dem.): Udv. i Holstebro besluttet (53,127 Kv.Al.)
- 17/12 (Rosk. Dagbl.): Ny Kgd. i Ballerup.
- 19/12 (Soc.-Dem.): Den ny Kgd i Dragør er snart færdig (Havearkitekt Johannes Tholle; Anlægsgr. Dencker).
- 19/12 (Herning Avis): Fjeldstervang Kgd. skal omreguleres.
- 22/12 (Jyllandsposten): Mindemur i Aarhus for dem, der blev derude.
- 22/12 (Land og Folk): 20,000 Gravsteder dækkes med Gran på Kbh. Vestre.
- 27/12 (Berl. Tid.): Frihedens grå Sten.
- 31/12 (Aarhus Stiftstid.): Ny Begravede flyttes fra Søndre Kgd. i Aarhus.
- 31/12 (Holstebro Soc.-Dem.): Forslag til Udv. af Holstebro Kgd. (Kirkegsg. Valdbjørn Christensen).
- 1947 3/1 (Fyns Venstrebl.): Udv. af Odense Ass. Kgd.
- 8/1 (Østsj. Folkebl.): Klosterkgd. i Køge.
- 13/1 (Holbæk Amts Tid.): Ny Kgd. i Holbæk?
- 14/1 (Politiken): Sundby Kgd., Kbh., udvides med 3000 m².
- 14/1 (Kristel. Dagbl.): Hvor længe er der Gravfred?
- 18/1 (Aarhus Stiftstid.): Noget værdifuldt forsvinder (Søndre Kgd., Aarhus).
- 21/1 (Østsj. Folkebl.): Den ny Kgd. i Næstved snart en Kendsgerning.
- 21/1 (Aarhus Stiftstid.): Kapellet på Vestre Kgd. smykkes af Maleren Harald Borres.
- 24/1 (Skive Venstrebl.): Provst Brandt indviede i Går Stoholm ny Kgd. (Ark. S. Fritz, Haveark. Rud-Nielsen).
- 27/1 (Grenaa Folketid.): Ny Kgd. i Trustrup?
- 27/1 (Thisted Amts Avis): Snedsted gl. Kgd. reguleres.

- 31/1 (Randers Dagbl.): Kgd. og Kk. i Ulstrup sikret.
- 2/2 (Fr.borg Amtstid.): Udvalgte planer for Hørsholm Kgd.
- 4/2 (Land og Folk): Døde uden Duer.
- 5/2 (Fyns Stifts.): Gravene på Odense Kgd. må sprænges.
- 7/2 (Vordingb. Dagbl.): Ny Kgd. i Vordingborg.
- 8/2 (Politiken): Mindesmærke af *Erik Cohrt* på allierede Flyvergrave i Odense.
- 19/2 (Rosk. Tid.): Byplanen forudsætter flere ny Kgd. i Roskilde.
- 27/2 (Soc.-Dem.): Hellerup Kgd.s Gange istandsættes for 25,500 Kr.
- 28/2 (Sorø Amtstid.): Udvalgte af Skelskør Kgd.?
- 1/3 (Randers Amts Avis): Hobro har købt Jord for 50,000 Kr. til Udvalgte af Kgd.
- 3/3 (Ærø Avis): Nyt Kapel i Marstal (Ark. *Frits Jørgensen*).
- 6/3 (Sydsj. Soc.-Dem.): Exprop. i Næstved.
- 7/3 (Loll.-F. Folketid.): Gravene sprænges (Nyk.)
- 11/3 (Fr.borg Amts Avis): Graver *E. Nielsen* (Hjørning) er blevet Kirkegårdsinsp. i Helsingør.
- 11/3 (Fyns Tid.): Gravene sprænges.
- 13/3 (Fyns Soc.-Dem.): Gravene hugges ud med Økser og Kiler (Kbh.)

FRA SVENSKKE KIRKEGAARDE

- 5/12 (Norrkå Tid.): Mosaiska kgd. utvid.
- 13/12 (Skånska dagbl.): Gravkapell behövs i Stehag.
- 1947 11/1 (Vestm.ltid.): Enklare begravn.
- 15/2 (Göteborg Tid.): Nyt Krematorium i Göteborg.

FRA NORSKE KIRKEGAARDE

- 23/11 (Aftenposten): To nye kgd. for Oslo og Aker.
- 3/12 (Haugaland): Kgd. for Norheim.
- 12/12 (Rjukan Arb.bl.): Kgd. skal udv.
- 16/12 (Fylket): Ny kgd. i Foldfjorden.
- 21/12 (Tiden): Stokken exprop. jord til ny kgd.
- 1947 10/1 (Rjukan Arb.): Rjukan kgd. er sprengt.
- 18/1 (Chr.stads Tid.): Lunds nye kgd. blir et vakkert anlegg.
- 24/1 (Samhold): Hoff kgd. i ny skikkelse.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Alm. sv. trädgårdstidning Nr. 5: Karlskoga nya kyrkogård.

Arkitekten Ugehefte Nr. 6: En Kirke paa Humlebæk Kirkegaard.

Byggmästaren Nr. 2: Kyrkogårdskapell med eldbeg. afdeling i Lund. Krematorium i Umeå.

Gartner-Tidende Nr. 4: Odden Kirkegaard 1946.

Gartneryrket Nr. 3: Bygdekyrkjegarden.

Havekunst 1946 Nr. 6: Lille Heddinge Kirkegaard.

Ignis Nr. 1: Till de dödas minne XI. Eldbeg. i Tjeckoslovakien under krigets år. Urnlunden i Pålshoda. Eldbeg. i Tyskland. Utlandet. Hur Östra kyrkogården i Karlskoga planlagts och byggts. Den tyska eldbeg. vagnar till nytt liv? — Nr. 2: Vid årsskiftet. En kyrklig eldbeg.dag på Öland. Musikaliska install. i Karlskoga-krematoriet. Till frågan om orglarna. Ha vi vist vördnaden inför döden? — De tre önskingarne. Stor gravfölytn. i Grängesberg. Forskelle på Kremationsbev. i Sv. og Danm. Eldbeg. i Tjeckoslovak. i 1945.

Kunst og Kultur 1846, Hefte 1—2: Til Ære for de døde (om Gravminder i Krig og i Fred).

Landsbygraveren Nr. 1: Forhandling og Løn. Nytaarsbetragtninger. Fra Kursus i Grandækning i Jerne. 25 Kr. (for Gravkastn.). — Nr. 2: Omkring Cirkulæret (om Lønningerne). En Begravelse her i Jylland og forskelligt andet. Vinter og Vaar.

Menighedsraadens Blad Nr. 1: Anlæg og Vedligeh. af Gravsteder. — Nr. 2: do. fortsat.

Norsk Hagetidend Nr. 1: Bautasteiner.

Stenhuggertidende Nr. 1: Vore Kirkegaarde. Stenhuggeren og Kirkegaarden. — Nr. 2: Stenhuggeren og Kirkegaarden. — Nr. 3: Stenhuggeren og Kirkegaarden.

BOGANMELDELSER

Kai Michelsen: They died for us. In memory of Allied airmen, who lost their lives in Denmark during the second world war. 8°, 96 S. The Scandinavian publishing Comp., Kbh. 1946.

Efter et Forord af Kai Michelsen er der et Af-snit, hvor forskellige Begivenheder fra Besættel-sestiden, bl. a. de store Angreb paa Gestapos Hovedkvarterer her i Danmark, omtales. Forfatteren omtaler derefter 27 forskellige Begravelser, hvor han kommer ind paa, under hvilke Former det er sket, og hvem der nu sørger for Pasningen af Gravstedet.

Der er et rigt og smukt Billedmateriale, som tildels skyldes Havearkitekt Johannes Tholle.

Naar Bogen i hele sin Udførelse er saa smuk, er det Synd, at Forfatteren visse Steder har gjort nogle Fejltagelser, f. Eks. var det ikke von Hanneken, men von Kaupitsch, der underskrev Proklamationen, der blev nedkastet den 9. April, ligesom han er inkonsekvent, idet han jonglerer med Stednavnene skiftevis paa Engelsk og Dansk. Bag i Bogen er der et udmærket Danmarkskort med Fortegnelse over de forskellige Begravelser, kun savner man en Afmærkning af maaske den største Begravelse — nemlig Esbjerg.

Trods disse smaa Ulemper er Bogen et smukt

og varigt Minde over de allierede Soldater, der satte Livet til, for at Danmark kunde leve frit.

Alice Nissen.

Emil Bøttiger: Kirkegaarden. Den kommunale Kirkegaardsdrift. 8^o, 12 S., Aarhus 1946.

Frie Erhvervs Værns Aarhus Afdeling har udgivet denne Pjece, hvori Forfatteren dels gentager, hvad han Gang på Gang har skrevet mangfoldige andre Steder og bl. a. beskæftiger sig med Sæculariseringens Følger, — samtidig med, at ikke mindst hans By har bygget Kapel i Kirkestil og giver sine Kapeller Udsmykning med kristelige Symboler. I det stærkt agitatoriske Afsnit om Aarhus Kirkegårdsforhold går Forfatteren direkte imod sin tidligere som Embedsmand gjorte Indstilling til Kommunen om dette Emne.

RESOLUTIONER m. m.

Arbejds- og Socialministeriets Skriv. (21/11 40) (til det sociale Udvalg i Slagelse) ang., hvorvidt der, naar en Begravelse foregaar for offentlig Regning, kan kræves Betaling for Kirkeklokkernes Benyttelse og Godtgørelse for Honorar til Ringeren.

I Skrivelse af 27. Maj 1939 jfr. Skrivelse af 1. Juli 1939 til Amtmanden over Sorø Amt, har Udvalget udbedt sig en Udtalelse fra Arbejds- og Socialministeriet med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt Udvalget i Tilfælde, hvor en Begravelse foregaar for offentlig Regning, og hvor de paarørende udtaler Ønske om Klokkeringning ved Begravelsen, kan rekvirere Klokkeringning uden at yde Betaling for Klokkernes Afbenyttelse eller Vederlag til Ringeren.

I denne Anledning skal man efter stedfunden Brevveksling med Kirkeministeriet og med Amtmanden over Sorø Amt meddele, at Arbejds- og Socialministeriet maa holde for, at der ved Begravelser, der foregaar for offentlig Regning, i det Omfang, hvor Klokkeringning ved Begravelse er almindelig i den ubemidlede Befolkning paa Stedet, hverken kan afkræves Kommunen Betaling for Klokkernes Benyttelse eller Godtgørelse for Honorar til Ringeren.

Det tilføjes, at Spørgsmaalets endelige Afgørelse henhører under Domstolene.

Kirkeministeriets Cirk. (12/12 40) (til Biskopperne) ang. Nedsættelse af Urner paa Kirkegaarde.

Da det af nogle Ministeriet i den senere Tid forelagte Sager fremgaar, at der hersker Usikkerhed med Hensyn til, hvad der af Præsterne vil være at iagttage i Tilfælde, hvor en afdød Persons Urne ønskes nedsat paa en Kirkegaard, der ikke er beliggende i det Sogn, hvori den paagældende er afgaaet ved Døden, finder Ministeriet Anledning til at anmode Deres Højærvær-

dighed om at ville henlede Præsternes Opmærksomhed paa, at ifølge Justitsministeriets Regulativ for Udførelse af Ligbrænding af 1. Juni 1937 § 6 kan Præsten paa det Sted, hvor Urnen nedsættes, ikke forlange sig Genpart af Dødsattest forelagt, hvorimod der i saadanne Tilfælde af vedkommende Krematorium (i København og Frederiksberg Begravelsesvæsenet) sendes en Meddelelse direkte til vedkommende Sognepræst om Udlevering af den paagældende Askeurne. Det bemærkes herved, at Justitsministeriet i Cirkulærskrivelse af 18. September 1940 til Københavns og Frederiksberg Begravelsesvæsen og samtlige Krematorier har fastsat, at denne Meddelelse bør indeholde Oplysning, foruden om Stedet og Tidspunktet for Brændingen, det paatænkte Anbringelsessted og eventuelt Navnet paa den Person, til hvem Udleveringen af Urnen er sket, tillige om den afdødes Navn, Stilling, Dødsstedet, Fødsels- og Dødsdato, Brændingsdagen og endvidere, hvis Jordpaakastelse har fundet Sted, Oplysning om Datoen for Jordpaakastelsen og den tjenstgørende Præsts Navn.

Det tilføjes, at der paa Grundlag af denne Meddelelse maa ske Tilførsel til Kirkegaardsprotokollen, hvorimod Tilførsel til Ministerialbøgerne i saadanne Tilfælde ikke bør finde Sted, medmindre Jordpaakastelsen er foretaget det paagældende Sted, saaledes at der i Forvejen er sket Tilførsel til Ministerialbøgerne om Begravelsen.

Kirkeministeriets Cirkulærskriv. (24/2 41) (til Overtilsynene for Kirkerne i København og paa Frederiksberg) ang., hvilken Legitimation der bør kræves ved Modtagelsen af Lig i de københavnske og frederiksbergske Kirker og paa de disse tilhørende Kirkegaarde.

I Skrivelse af 28. November 1940 har Sundhedsstyrelsen i Anledning af en til samme indsendt Indberetning fra Amtslægen i Københavns Amt om, at det ved et medicolegalt Lægesyn den 29. September 1940 havde vist sig, at Liget var kørt i Kapel, uden at Dødsattest forelaa, henledet nærværende Ministeriums Opmærksomhed paa Spørgsmaalet om, hvilken Legitimation der bør kræves ved Modtagelse af Lig saavel paa Kirkegaardene som i Kirkernes Kapeller.

I Anledning heraf skal Ministeriet paa Grundlag af Oplysninger om, hvorledes Forholdet er ordnet paa de under Københavns og Frederiksbergs Begravelsesvæsen hørende Kirkegaarde, bede paaset, at følgende Forskrifter overholdes ved Modtagelse af Lig paa Kirkegaarde, der ejes af Kirker, eller i Kirkernes Ligkapeller:

Forsaavidt der ikke ved Afleveringen af Liget medbringes en Kapelseddel, der er udstedt enten af Københavns eller Frederiksbergs Begravelsesvæsen, skal Dødsattest forevises ved Afleveringen,

og den, der modtager Liget, skal attestere, at Dødsattest er forevist i disse Tilfælde.

Det følger heraf, at det ikke kan anses for tilstrækkeligt, at Kisten alene er forsynet med Navneseddel.

Kirkeministeriets Skriv. (11/3 41) (til Biskoppen over Aalborg Stift) ang., hvorvidt Dødsattest kan kræves forelagt ved tyske Militærbegravelse her i Landet.

Kirkeministeriets Skriv. (24/3 41) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Københavns Stift) ang., at en Bestemmelse i et Kirkegaardsreglement om, at Brugsretten til et Gravsted kun med Kirkegaardsbestyrelsens Samtykke kunde overgaa til andre end den berettigedes Enke eller Livsarvinger, ikke kom til Anvendelse paa Gravsteder, der var erhvervede inden Udstedelsen af det omhandlede Reglement, m. m.

Med Skrivelse af 6. Januar 1941 har Stiftsøvrigheden forelagt et Andragende for Ministeriet, hvori Overretssagfører N. N. ved Landsretssagfører O. O. for sin Klient, Grosserer P. P. af København, besværer sig over en af Søllerød Sogneraads Kirkegaardsudvalg paa Kirketiende-ejeren, Søllerød Kommunes Vegne truffet Afgørelse vedrørende Gravsted Nr. 850 paa Søllerød Kirkegaard.

Af det i Sagen oplyste fremgaar følgende:

I Henhold til Skrivelse af 29. September 1907 fra Værgen ved Søllerød Kirke har Grosserer P. P. — Fader til fornævnte Grosserer P. P. — erhvervet Ejendomsretten til bemeldte Gravsted, stort ialt 96 Kvadratalen, for 100 Aar til Aar 2007 for et Beløb af 910 Kr.

I Aaret 1908 er der derefter opført et muret Gravkammer paa Gravstedet for ca. 2800 Kr., herunder Udgifter til Paaførelse af Muldjord, Beplantning og Dræning. I Tiden fra 1908 til 1919 er den aarlige Vedligeholdelsesudgift, inclusive Reparationer, beregnet til gennemsnitlig 50 Kr. I de følgende 19 Aar er Beløbet for en aarlig Vedligeholdelse, der anføres at have været særdeles rundelig, beregnet til gennemsnitlig 179 Kr.

Da Grosserer P. P. junior ikke satte særlig Pris paa Gravkammeret, blev de deri værende Kister i Sommeren 1937 flyttet bort, og der indledes samtidig Forhandlinger med Kirkegaardsudvalget om Vilkaarene for Afhændelse af Gravstedet.

Under disse Forhandlinger har Udvalget henvist til Bestemmelsen i § 6 i det den 26. Marts 1927 af Stiftsøvrigheden approberede Reglement for Søllerød Kommunes Kirkegaarde, hvorefter Brugsretten til et Gravsted efter den berettigedes Død overgaa til Enken eller Livsarvingerne, hvorimod Overgang til andre kun kan ske med

Udvalgets Samtykke. Udvalget har derhos — i Henhold til en i de senere Aar fulgt Praksis ved Overdragelse af Brugsret paa langt Aaremaal — som Vilkaar for at give Tilladelse til Overdragelsen stillet, at Kommunen samtidig overtager Vedligeholdelsen af Gravstedet og Gravkammeret mod en kontant Indbetaling en Gang for alle af 10.000 Kr.

Over dette Vederlags Størrelse har Grosserer P. P. besværet sig, hvorhos Landsretssagfører O. O. har henvist til Bestemmelsen i § 7, Stk. 1, saavel i fornævnte Reglement af 1927 som i det senere, den 13. Marts 1939 af Stiftsøvrigheden approberede Kirkegaardsreglement, hvorefter »tidligere udstedte Skøder paa Gravsteder forbliver i Kraft, selvom de er i Strid med dette Reglement«. Ud fra denne Bestemmelse — der i ligelydende Form findes ogsaa i de ældre Reglementer af 17. Marts 1910 (§ 13) og 20. Januar 1920 (§ 13) — har Landsretssagføreren rejst Spørgsmaal om, hvorvidt Udvalget retsgyldigt kan kræve, at det skal give Samtykke til den omdelte Ordning, idet Sagføreren hævder, at det afgørende i saa Henseende maa være, hvilke Bestemmelser der var gældende herom ved Skødets Udstedelse i 1907.

Ved de af Stiftsøvrigheden derefter anstillede Undersøgelser er det endvidere oplyst, at Gravstedsretten i 1907 maa antages at være erhvervet i Henhold til Bestemmelserne i det den 23. Maj 1881 af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet approberede Reglement for Benyttelsen af Søllerød Kirkegaard, samt at der i dette Reglement *ikke* findes nogen Bestemmelse om, at Kirketiende-ejeren's Samtykke er nødvendigt til Overdragelse af Gravstedsretten til andre. Den første Bestemmelse herom findes i § 20 i et udateret Udkast til »Reglement for Benyttelse af Søllerød Kirke og Kirkegaard«, der synes at have dannet Grundlaget for fornævnte Reglement af 17. Marts 1910 for »Kirker og Kirkegaarde i Søllerød Kommune«. I sidstnævnte Reglements § 13 findes første Gang Bestemmelsen om, at »tidligere udstedte Skøder paa Gravsteder forbliver i Kraft, selvom de er i Strid med dette Reglement«.

Uanset denne Bestemmelse har imidlertid saavel Søllerød Sogneraad som dettes Kirkegaardsudvalg fastholdt, at Samtykke til en eventuel Overdragelse maa anses for at være nødvendigt og har jfr. det ovenfor anførte, som Betingelse stillet, at Kommunen overtog Vedligeholdelse af Gravsted og Gravkammer indtil Aar 2007, saaledes at der herfor skulde indbetales en Vedligeholdelseskapital paa 10.000 Kr.

(Fortsættes).